

نظام نوین گزارش‌گری به منظور رسیدگی، تشخیص و حسابرسی مالیاتی با

استفاده از زبان XBRL

محمدحسین ستایش*

مظفر جمالیان پور**

چکیده

در دنیای امروز که فضای مجازی و سایبری بر تمامی جنبه‌های زندگی بشری سایه افکنده است، محیط کسب و کار نیز بی نصیب نمانده است. با توجه به رنگ باختن فرآیند کاغذبازی و بروکراسی اداری و در کنار افزایش قدرت تحلیل و پردازش اطلاعات مالی به نظر می‌رسد که چرخه‌های نظام مالیاتی نیز نیاز به نوسازی و بازبینی دارند. از این رو در این مقاله به بررسی امکان طراحی نظام نوین گزارش‌گری به منظور رسیدگی، تشخیص و حسابرسی مالیاتی با بکارگیری یکی از نوین‌ترین زبان گزارش‌گری با عنوان زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته پرداخته می‌شود. در مقاله حاضر ابتدا نگاهی به سیر تحول زبان‌های گزارش‌گری در محیط شبکه جهانی اینترنت پرداخته و توضیحاتی اجمالی در خصوص زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته بیان می‌شود. سپس نیازهای موجود در نظام مالیاتی کنونی مطرح شده و در نهایت مراحل برای پیاده‌سازی چنین نظامی در سیستم مالیاتی کشور پیشنهاد شده است.

واژه‌های کلیدی: نظام مالیاتی، زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته، رسیدگی مالیاتی، تشخیص مالیاتی، حسابرسی مالیاتی.

---

* عضو هیات علمی دانشگاه شیراز

** کارشناس ارشد حسابداری دانشگاه شیراز

نظام کنونی مالیاتی کشور به دلیل مشکلات فراوان در فرآیند رسیدگی، تشخیص و حسابرسی مالیاتی دچار ضعف‌های فراوانی است. تلاش برای تبیین و طراحی نظام‌های نوین و کارآمدتر می‌تواند به عنوان یک گام اساسی و مهم در نظام حسابداری مالیاتی به شمار آید. زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته^۱ (XBRL) به عنوان یکی از شیوه‌های نوین می‌تواند نظام مالیاتی کشور را یاری داده و بهبود و ارتقاء آن را به ارمغان آورد. رسیدگی و تشخیص مالیاتی به معنای شناسایی، طبقه‌بندی و تجزیه و تحلیل داده‌های مالی مؤدی، ممیز مالیاتی را قادر می‌سازد تا به شیوه‌ای مطمئن مالیات قطعی مودی را برآورد نماید. حسابرسی مالیاتی که نوعی حسابرسی رعایت می‌باشد، به منظور کسب اطمینان از منطبق بودن اطلاعات مالی ارائه شده توسط مؤدی با قوانین و مقررات مالیاتی طراحی و اجرا می‌شود. با توجه به گفته‌های پیشین در تمامی موارد، داده‌های مالی مؤدی مبنای پایه فرآیند امور مالیاتی است. در سیستم گزارش‌گری سنتی به دلیل عدم دسترسی مستقیم و موثق به داده‌های اصلی مؤدی، ممیزان مالیاتی می‌بایست:

۱. تا حدود زیادی به اطلاعات ارائه شده توسط مؤدی اتکا نمایند.
۲. به منظور ارتقاء قابل اتکا بودن اطلاعات، ممیزین ناگزیرند با صرف وقت و هزینه بالاتر به داده‌های اولیه مؤدی دسترسی یابند.
۳. به دلیل عدم دسترسی مناسب به داده‌های اولیه و مدارک مثبت، ممیزین نمی‌توانند به نحو مناسبی برخی از آزمون‌های حسابرسی را انجام دهند (نظیر انجام آزمون‌های تحلیلی).
۴. در نهایت ممیزین به دلیل عدم دسترسی مناسب به اطلاعات شرکت‌های هم‌صنعت نمی‌توانند به نحو مطلوبی از خصوصیت کیفی قابلیت مقایسه اطلاعات مالی استفاده نمایند. لیکن در یک نظام مبتنی بر زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته (XBRL) با ایجاد یک پایگاه داده‌ای که بر طبق قواعد و مقررات خاص مالیاتی ایجاد می‌شود، با بر طرف نمودن چالش‌های فوق‌الذکر و برخورداری از مزیت‌های قابل ملاحظه، مدلی کارا و اثربخش از یک نظام گزارش‌گری مالی را به منظور رسیدگی، تشخیص و حسابرسی مالیاتی ارائه می‌نماید.

1. eXtensible Business Reporting Language (XBRL)

۲- زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته (XBRL)

در دنیای امروزی مکانیزم‌های جدید ارتباطی نظیر اینترنت نقش مهمی در انتقال اطلاعات و تسهیل ارتباطات دارند. سیستم‌های تجاری و اقتصادی نیز از این فرصت‌های جدید عقب نیفتاده و با به کارگیری تکنولوژی‌های نوین ارتباطی مبتنی بر کاربری‌های روی خط^۲ در امر انتقال اطلاعات پیشرفت‌های قابل توجهی داشته‌اند. زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته از جمله این تکنولوژی‌هاست، در واقع این فناوری یک زبان استاندارد باز است که می‌تواند جهت بهبود فرایند ایجاد، بکارگیری و تبادل اطلاعات مالی میان سطوح مختلف کامپیوتر، برنامه‌های کاربردی نرم افزاری و استانداردهای حسابداری مختلف مورد بهره‌برداری قرار گیرد (ترشانی^۳ و راو^۴، ۲۰۰۷). این شیوه جدید گزارش‌گری در آینده، نحوه گزارش‌گری مالی به خارج از سازمان را نیز متحول خواهد کرد. گزارش‌های مالی قابل انتشار به سازمان‌های قانونی و برون سازمانی نظیر اظهارنامه مالیاتی از مهم‌ترین حوزه‌هایی است که در دامنه شمول این انقلاب گزارش‌گری قرار خواهد گرفت.

به بیانی دیگر دسترسی به شبکه جهانی اطلاعات با داشتن زیر ساخت‌های لازم، خود محل مناسبی برای انتقال داده‌هاست. علی‌رغم این انتقال آزادانه اطلاعات، تا زمانی که یک چارچوب و نظام مشخص برای انتقال داده‌ها وجود نداشته باشد، مطلوبیت لازم نیز به وجود نخواهد آمد. استفاده‌کنندگان از اطلاعات و داده‌ها، زمانی از آن‌ها به خوبی استفاده می‌کنند که بتوانند در یک قالب مشخص هزینه-منفعت آن را درک نمایند. این مهم به این معناست که درک و تهیه اطلاعات زمانی مطلوبیت لازم را خواهد داشت که برای تجزیه و تحلیل آن‌ها صرف هزینه‌های نامعقول در سخت افزارها و نرم افزارها وجود نداشته باشد. برای رفع این مشکل در محیط انتقال داده‌های اینترنتی، بایستی یک قالب استاندارد برای داده‌ها و انتقال آن‌ها به وجود می‌آید. این موضوع با ابداع زبان‌های مبتنی بر برچسب^۵ پاسخ داده شد که مهم‌ترین این زبان‌ها، XML^۶ بود. در این زبان، گزارش‌گری مبتنی بر

2. Online
3. Troshani
4. Rao
5. Markup
6. eXtensible Markup Language

قالب‌های استاندارد است که برای همگان یکسان است، به این قالب‌ها برچسب^۷ گفته می‌شود. با توسعه XML زبان‌های دیگری مبتنی بر آن به وجود آمد که هر یک برای مقاصد خاصی کاربرد داشت. از جمله این زبان‌های جدید، XBRL می‌باشد (هال^۸، ۲۰۰۸: ۵۶۹).

افزون بر این، موضوع استفاده مناسب از زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته منجر به تسهیل انجام انواع حسابرسی و به ویژه حسابرسی مستمر در سطح شرکت‌ها و سازمان‌ها خواهد شد (روحانی^۹، ۲۰۰۳). همچنین با توجه به یکسان‌سازی و استانداردگذاری مطلوب در فرآیند گزارش‌گری و ثبت اطلاعات، منجر به یکنواختی و ثبات رویه بالاتر در گزارش‌گری مالی خواهد شد. بنابراین استفاده از نظام گزارش‌گری مالی مبتنی بر زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته، با توجه به کاهش در هزینه انتشار اطلاعات، ایجاد امکان یکسان‌سازی گزارش‌گری مالی و استانداردهای مالی و همچنین افزایش شفافیت مالی و پاسخگویی، می‌تواند منجر به بهبود کارایی زنجیره گزارش‌گری مالی از انتشار تا حسابرسی نهایی بشود (راسول^{۱۰} و هاوگ^{۱۱}، ۲۰۰۴ و بویک^{۱۲}، ۲۰۰۴).

خلاصه‌ای از مزیت‌های این نظام گزارش‌گری به قرار زیر می‌باشد:

۱. یک استاندارد گزارش‌گری مالی در شبکه جهانی اینترنت می‌باشد که هیچ گونه مغایرتی با استانداردهای حسابداری ندارد.
۲. این امکان را فراهم می‌سازد که کاربران این سیستم بتوانند از قدرت مقایسه‌ای و تحلیلی بالایی برخوردار گردند، به طوری که در این سیستم می‌توانند گزارش‌های یک شرکت را با گزارش‌های قبلی آن شرکت و همچنین با گزارش‌های سایر شرکت‌های صنعت به صورت بهنگام مقایسه نمایند.
۳. این امکان را فراهم می‌سازد که اطلاعات و صورت‌های مالی شرکت‌ها، با سرعت بسیار زیادی در اختیار استفاده‌کنندگان در هر نقطه از جهان قرار گیرد

7. Tag
 8. Hall
 9. Roohani
 10. Russell
 11. Hoag
 12. Boyd

۴. قدرت جستجوی بالایی دارد و امکان دسترسی به اطلاعات مالی سال‌های گذشته شرکت‌ها به صورت یکجا را برای سرمایه‌گذاران فراهم می‌سازد.

۵. استفاده از این سیستم منجر به کاهش چشم‌گیر خطاهای حسابداری و مالی در ارائه گزارش‌ها و اطلاعات مالی خواهد شد.

۶. هزینه تهیه اطلاعات مالی را کاهش داده و سرعت تهیه اطلاعات را افزایش می‌دهد. به بیانی دیگر، منجر به کوتاه‌تر شدن چرخه مالیاتی (اظهار- رسیدگی- تشخیص- قطعی- وصول) می‌شود.

۷. یکی از اهداف بکارگیری این سیستم، گزارش‌دهی یکسان صورت‌های مالی و کمک بیشتر به استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی است.

۸. این امکان را فراهم می‌سازد که گزارش‌های مالی به زبان‌های مختلف در اختیار استفاده‌کنندگان قرار گیرد.

۹. امکان افشای اطلاعات پیوست و اضافی را به شیوه‌ای مناسب‌تر فراهم می‌سازد.

۱۰. می‌تواند منجر به تحلیل‌های تکنیکی و نسبت‌های مالی به صورت آنی و خودکار شود.

۱۱. امکان ایجاد زمینه‌ایی به منظور استانداردسازی و یکسان‌سازی فرآیند رسیدگی به پرونده‌های مالیاتی را فراهم می‌نماید.

۱۲. منجر به ایجاد زیرساخت‌های لازم برای توزیع حجم کار حسابرسی مالیاتی در طی سال مالی می‌گردد.

۱۳. با استفاده از این نظام، حجم پرونده‌های مالیاتی و کاربرگ‌های رسیدگی به میزان چشم‌گیری کاهش خواهد یافت.

در کنار این مزیت‌ها، معایبی نیز وجود دارد که برای پیاده‌سازی نظام گزارش‌گری تجاری توسعه یافته بایستی مورد توجه قرار گیرد. عمده‌ترین این معایب عبارتند از:

۱. ایجاد و توسعه چنین نظامی نیازمند صرف مخارج لازم برای طراحی نرم‌افزارها و همچنین تهیه سخت‌افزارهای مورد نیاز می‌باشد.

۲. کاربران و همچنین ممیزین نیازمند آموزش لازم هستند.

۳. مخارج حفاظت و نگهداری از پایگاه‌های داده‌ای و همچنین به کارگیری افراد متخصص جهت تعیین قواعد و قوانین مربوطه.

گزارش‌گری مالی اینترنتی با عنوان زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته شناخته می‌شود. در واقع این زبان، زبان گزارش‌گری مالی تجاری است که در زمینه‌های گردآوری و دسترسی به اطلاعات، انقلابی نو به وجود آورده است. این زبان به عنوان تکنولوژی نو ظهوری است که بطور بالقوه نقش مهمی را در تولید و مصرف اطلاعات مالی بازی می‌کند. در واقع این زبان، بکارگیری زبان برنامه نویسی XML برای اهداف تخصصی گزارش‌گری مالی است. در این سیستم هر یک از اقلام صورت‌های مالی به علائم خاصی نسبت داده می‌شوند، هر یک از این علائم خاص را به اصطلاح یک برچسب یا تگ^{۱۳} گفته می‌شود. این تگ‌ها بر مبنای خاصی در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند و صورت‌های مالی را تشکیل می‌دهند. مبنای خاص کنارهم قرار گرفتن تگ‌ها می‌تواند قوانین آمره، مبنای حسابداری و یا استانداردهای حسابداری باشد. در واقع به کار بستن سیستم مبتنی بر زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته، منجر به کنترل موثرتر و بهتر بر روی داده‌ها و گزارش‌های مالی می‌شود.

به طور کلی خصوصیت‌های یک زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته به قرار زیر است (هورت، ۲۰۰۹):

الف) قابلیت توسعه^{۱۴}: به این معنا که استفاده کنندگان با ایجاد برچسب‌های جدید می‌توانند گزارش‌های دلخواه خود را ایجاد کنند و بدین گونه داده‌ها و اطلاعات لازم را استخراج نمایند.

ب) اختصاصی سازی^{۱۵}: بیان کننده قدرت ارتباط دهندگی میان XBRL و معنادار کردن گزارش در زبان XML می‌باشد.

ج) واژه نامه^{۱۶}: خصوصیت‌های طبقه‌بندی است که مبنای ایجاد گزارش‌ها و قابل فهم نمودن آن را فراهم می‌کند. واژه نامه‌های XBRL باعث می‌شود که اطلاعات برای

-
- 13. Tag
  - 14. Extensible
  - 15. Specification
  - 16. Taxonomy

استفاده‌کنندگان خاص قابل ارائه و قابل فهم باشد. به بیان دیگر وظیفه قابل انطباق کردن گزارش‌ها با نیازهای استفاده‌کنندگان به وسیله طراحی مناسب واژه‌نامه‌ها محقق می‌شود.

د) پیکربندی^{۱۷}: یک لغت نامه برای ایجاد XBRL به شمار می‌رود. یک محل اینترنتی است که در آن برچسب‌های لازم برای پیکربندی واژه‌نامه‌ها ایجاد می‌کند.

ه) اسناد مصداق^{۱۸}: عبارت است از گزارش‌های تهیه شده و نهایی در محیط XBRL که می‌توان آن را یا به صورت خصوصی در شبکه‌های داخلی و یا محدود شده منتشر کرد و یا برای استفاده عمومی در اختیار همگان قرار داد.

خلاصه این که زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته، یک زبان گزارش‌گیری است که بر مبنای چارچوب‌های مشخصی و با توجه به گزارش‌های مالی تجاری شرکت‌ها طراحی و تدوین شده است. در واقع این زبان یک استاندارد یا رویه حسابداری نیست، بلکه راه‌کاری برای افزایش شفافیت اطلاعاتی و انتشار مناسب‌تر اطلاعات می‌باشد. به بیانی دیگر XBRL یک زبان برنامه‌نویسی نیست، اما در ارائه اطلاعات استاندارد به صورت الکترونیکی مفید واقع می‌شود.

۳- فرآیند رسیدگی، تشخیص و حسابرسی مالیاتی

مالیات به عنوان یکی از دغدغه‌های اصلی دولت‌ها است. نظر به اینکه مالیات به عنوان یکی از اصلی‌ترین منابع تامین مالی برنامه‌های عمومی یاد می‌شود، لذا در کانون توجه هر دولتی قرار می‌گیرد. پس می‌توان چنین پنداشت که هر چه قدر سیستم رسیدگی، تشخیص و حسابرسی مالیاتی از توانایی بالاتری برخوردار باشد، علاوه بر شفافیت درآمدها و ایجاد قابلیت پیش‌بینی درآمد برای دولت‌ها، منجر به ایجاد عدالت اقتصادی نیز خواهد شد. چرا که در یک نظام مطلوب مالیاتی، کسانی که از امکانات و زیرساخت‌های عمومی بیشتری بهره می‌برند، بایستی مالیات بالاتری پرداخت نمایند.

در نظام مالیاتی کنونی رسیدگی، تشخیص و حسابرسی مالیاتی به دلیل عدم وجود سیستم‌های یکپارچه و دستی بودن اظهارنامه‌ها و همچنین عدم به هنگام بودن اطلاعات

17. Namespace

18. Instance document

دچار نقص‌های عمده‌ای است. استفاده از روش‌های نوین پردازش و بررسی اطلاعات می‌تواند نقش مهمی در هرچه بهتر شدن نظام مالیاتی کشور موثر باشد.

برای مثال با اختصاصی کردن اظهارنامه‌های مالیاتی برای هر یک از صنایع و در عین حال استاندارد سازی قالب اظهارنامه‌ها در یک چارچوب مشخص و معین، می‌توان بخش عظیمی از مشکلات پیش رو را کنار گذاشت. به علاوه می‌توان با بکار بستن قابلیت‌های موجود در شبکه‌های ارتباطی مدرن به ویژه اینترنت، معضل به هنگام بودن اظهارنامه‌ها را حل کرد. کلید اصلی در موفقیت این شیوه جدید گزارش‌گری، استفاده از نظام گزارش‌گری تجاری توسعه یافته (XBRL) می‌باشد. به بیان دیگر سازمان‌های مالیاتی با به کار بستن قابلیت‌های نهفته در این نظام گزارش‌گری، می‌توانند بسیاری از مشکلات در رسیدگی، تشخیص و حسابرسی مالیاتی را برطرف سازند. برای مثال هرگاه سازمان‌های مالیاتی، زیر ساخت‌های لازم را برای ایجاد نظام گزارش‌گری تجاری توسعه یافته مالیاتی فراهم سازند می‌توانند به دلیل همسانی و یکنواختی اظهارنامه‌های مالیاتی، فرآیندی استاندارد و مشخص برای رسیدگی و حسابرسی مالیاتی ایجاد کنند. افزون بر این هرگاه فرآیند اظهار مالیاتی از طریق اینترنت انجام پذیرد، سازمان‌های مالیاتی به عنوان بخش مهمی از دولت می‌توانند نقش خود را در تحقق دولت الکترونیک ایفا نمایند.

در همین زمینه، از دیگر مزیت‌های این نظام گزارش‌گری، توانمند کردن سازمان‌های مالیاتی برای ایجاد سیستم‌های حسابرسی الکترونیکی و تجزیه و تحلیل ریسک حسابرسی مالیاتی است که بدین گونه می‌توان با کمترین هزینه ممکن از کاربرگ‌های مشابه برای انجام حسابرسی مالیاتی بهره گرفت. به علاوه می‌توان با استفاده از راه‌کارهایی نظیر اظهارنامه‌های دوره‌ای، حسابرسی مالیاتی را به صورت یک حسابرسی مستمر درآورد.

به هر حال نظام مالیاتی به عنوان یکی از شاخه‌های اصلی فعالیت‌های هر دولتی نیازمند دقت، شفافیت و به هنگام بودن دارد که با استفاده از قابلیت‌های فناوری‌های نوین نظیر XBRL می‌توان به این موضوع کمک شایانی نمود.

با توجه به مطالب پیش گفته می‌توان به این نتیجه رسید که نظام مالیاتی کشور نیازمند تشکیل یک حوزه جدید است که در آن زیر ساخت‌های یک نظام گزارش‌گری مالی توسعه یافته، بنا شود. به منظور ایجاد چنین نظامی می‌بایست گام‌هایی به قرار زیر برداشته شود:

۱. ایجاد یک گروه برای بررسی و امکان‌سنجی پیاده‌سازی *XBRL* در حوزه مالیاتی. وظیفه اصلی این گروه بایستی ارزیابی میزان گسترش استفاده از اینترنت توسط مودیان مالیاتی و همچنین بررسی میزان تمایل مدیران ارشد مالیاتی برای الکترونیکی شدن فرآیند مالیاتی کشور باشد. به بیان دیگر در اولین گام بایستی گزارش‌ساختی از وضعیت و امکان به کار بستن فناوری نوین و مبتنی بر اینترنت مورد مطالعه قرار گیرد. به علاوه بایستی منافع و هزینه‌های به کار بستن این شیوه در نظام مالیاتی مورد ارزیابی قرار گیرد.

۲. در گام دوم بایستی با بهره‌گرفتن از دانش حسابداری و همچنین قوانین و مقررات لازم‌الاجرای مالیاتی، واژه‌نامه‌ایی تخصصی در حوزه مالیاتی تدوین شود. این واژه‌نامه اصلی‌ترین گام پروژه به شمار می‌رود، زیرا این مهم به عنوان مبنای تهیه گزارش‌های آتی است. برای انجام هرچه موفق‌تر این مرحله می‌توان از نظرخواهی عمومی استفاده کرد، لیکن بایستی توجه داشت که هر چه قدر این واژه‌نامه‌ها تخصصی‌تر باشند و برای استفاده در صنعت‌های مختلف به صورت مجزا تدوین شده باشند، از مقبولیت بالاتری برخوردار خواهند بود. به منظور ایجاد واژه‌نامه‌های مناسب ضمن اشرافیت کامل بر استانداردهای حسابداری و قوانین مالیات، می‌توان از منابع مختلفی نیز استفاده نمود. از جمله این منابع عبارتند از: واژه‌نامه‌های موجود و طراحی شده توسط مجامع حرفه‌ایی، نرم‌افزارهای موجود برای تهیه گزارش‌های *XBRL* که اکثر آن‌ها بر مبنای استانداردهای حسابداری تهیه و ارائه شده‌اند و همچنین می‌توان از تجربه سایر کشورها در پیاده‌سازی این نظام‌ها بهره‌گرفت. لازم به توضیح است که برای طراحی واژه‌نامه‌های مطلوب بایستی علاوه بر داشتن دانش حسابداری و مالیاتی، به مدل‌های اطلاعاتی و تصمیم‌گیری نیز توجه نمود. با توجه به هدف نهایی این نظام که بالا بردن سطح شفافیت و کارایی تشخیص، رسیدگی و حسابرسی مالیاتی است، در تدوین واژه‌نامه‌ها بایستی به نیازمندان و حساب‌رسان مالیاتی توجه ویژه‌ایی مبذول داشت.

۳. ایجاد واسطه‌های کاربری و نرم‌افزارهای لازم به منظور اجرایی کردن نظام گزارش‌گری مرحله بعدی است که بایستی مورد توجه قرار گیرد. در این مرحله بایستی با به خدمت گرفتن متخصصان تهیه نرم‌افزار، یک واسط کاربری مناسب ایجاد شود به نحوی که ورودی آن، داده‌ها و اطلاعات مستخرج از پایگاه‌های داده‌ایی شرکت‌ها بوده و

خروجی آن همان اسناد مصدافی است که با توجه به واژه‌نامه‌های تدوین شده در مرحله قبل به وجود آمده‌اند. البته در این مرحله می‌توان از نرم افزارهای موجود که اقدام به تهیه XBRL می‌کنند نیز بهره گرفت، لیکن این نرم افزارها اصولاً بنابر نیاز سایر مجامع ایجاد شده و شاید تا حدودی با نیازهای سازمان‌های مالیاتی داخلی هم پوشانی نداشته باشد.

۴. پس از تعیین چارچوب‌های کلی نظام زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته، لازم است تا آموزش لازم به استفاده‌کنندگان از این سیستم در دستور کار قرار گیرد. همچنین مزیت‌های کلی اجرای این روش برای عموم بیان شود. البته برای افزایش احتمال موفقیت این نظام می‌توان از مشوق‌های مالیاتی نیز بهره گرفت.

۵. در گام بعد می‌توان به صورت نمونه‌ایی، نظام طراحی شده را در سطح صنایع خاص پیاده‌سازی کرده تا معایب احتمالی طرح مشخص شود. در این مرحله استفاده از نظام ارزشیابی، ابزاری مطلوب برای بررسی میزان موفقیت نظام طراحی شده به شمار می‌آید.

۶. الزامی کردن ارائه اظهارنامه‌های مالیاتی مبتنی بر زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته برای تمامی مودیان مالیاتی. در نهایت به منظور اثربخشی مناسب مخارج انجام شده و رسیدن به اهداف کلی طراحی سیستم بایستی از طریق الزامی کردن استفاده از این روش برای کلیه مودیان، ضمانت اجرایی مناسب را ایجاد نمود.

آنچه گذشت، در خصوص چگونگی هماهنگ سازی مراحل اولیه اظهار مالیاتی بود. بعد از انجام اقدام‌های فوق، سازمان‌های مالیاتی بنابر دستورالعمل‌های حسابرسی خاص خود می‌توانند کاربرگ‌های استاندارد را تدوین نموده و به راحتی مقدمات اولیه انجام کار حسابرسی را به انجام رسانند. به علاوه میزان مالیاتی با بهره‌گیری از سیستم‌های خبره می‌تواند به سادگی و اجرای نرم‌افزارهای خاص در کسری از ثانیه، ریسک حسابرسی مالیاتی مودیان خود را برآورد کنند.

پس از آن لازم است تا با توجه به نیازهای داخلی سازمان‌های مالیاتی و همچنین میزان مالیاتی، کاربرگ‌های موثر و مطلوبی تهیه شود. بدین منظور بایستی کارگروهی متشکل از حسابرسان و میزان مالیاتی تشکیل گردیده که با توجه به تجارب خود، اقدام به تدوین و طراحی کاربرگ‌های مورد نیاز نمایند.

این نکته را نیز نباید از نظر دور داشت که به کار بستن نظام گزارش‌گری تجاری توسعه یافته، صرفاً بخشی از زنجیره‌ایی است که می‌تواند منجر به بهبود فرآیند تشخیص، رسیدگی و حسابرسی مالیاتی گردد. به بیانی دیگر XBRL با یکسان‌سازی و همسان کردن ورودی‌ها به فرآیند مالیاتی، منجر به ایجاد یک نظام حسابرسی استاندارد و یکنواخت می‌شود.

۴- نتیجه‌گیری

نظام کنونی مالیاتی کشور به دلیل مشکلات فراوان در فرآیند رسیدگی، تشخیص و حسابرسی مالیاتی دچار ضعف‌های فراوانی است. تلاش برای تبیین و طراحی نظام‌های نوین و کارآمدتر می‌تواند به عنوان یک گام اساسی و مهم در نظام حسابداری مالیاتی به شمار آید. زبان گزارش‌گری تجاری توسعه یافته (XBRL) به عنوان یکی از شیوه‌های نوین می‌تواند نظام مالیاتی کشور را یاری داده و بهبود و ارتقاء آن را به ارمغان آورد. رسیدگی و تشخیص مالیاتی به معنای شناسایی، طبقه‌بندی و تجزیه و تحلیل داده‌های مالی مؤدی، ممیز مالیاتی را قادر می‌سازد تا به شیوه‌ای مطمئن مالیات قطعی مؤدی را برآورد نماید. حسابرسی مالیاتی که نوعی حسابرسی رعایت می‌باشد، به منظور کسب اطمینان از منطبق بودن اطلاعات مالی ارائه شده توسط مؤدی با قوانین و مقررات مالیاتی طراحی و پیاده‌سازی می‌شود. با توجه به گفته‌های پیشین در تمامی موارد، داده‌های مالی مؤدی مبنای پایه فرآیند امور مالیاتی است. در سیستم گزارش‌گری سنتی به دلیل عدم دسترسی مستقیم و موثق به داده‌های اصلی مؤدی، ممیزان مالیاتی بایستی ۱. تا حدود زیادی به اطلاعات ارائه شده توسط مؤدی اتکا نمایند، ۲. به منظور ارتقاء قابل اتکا بودن اطلاعات، ممیزان ناگزیرند با صرف وقت و هزینه بالاتر به داده‌های اولیه مؤدی دسترسی یابند. ۳. به دلیل عدم دسترسی مناسب به داده‌های اولیه و مدارک مثبت، ممیزان نمی‌توانند به نحو مناسبی برخی از آزمون‌های حسابرسی را انجام دهند (نظیر انجام آزمون‌های تحلیلی) و در نهایت ممیزان به دلیل عدم دسترسی مناسب به اطلاعات شرکت‌های هم‌صنعت نمی‌توانند به نحو مطلوبی از خصوصیت کیفی قابلیت مقایسه اطلاعات مالی استفاده نمایند. لیکن در یک نظام مبتنی بر زبان گزارش‌گری مالی توسعه یافته (XBRL) با ایجاد یک پایگاه داده‌ایی که

بر طبق قواعد و مقررات خاص مالیاتی ایجاد می‌شود، با بر طرف نمودن چالش‌های فوق الذکر و برخورداری از مزیت‌های قابل ملاحظه، مدلی کارا و اثربخش از یک نظام گزارش‌گری مالی را به منظور رسیدگی، تشخیص و حسابرسی مالیاتی ارائه می‌نماید.

منابع

- Boyd G. XBRL Overview. Proceeding of 9th International XBRL Conference, Auckland, New Zealand; 2004.
- Deshmukh, Ashutosh (2006). " Digital accounting : the effects of the Internet and ERP on accounting", 1st edition, Digital accounting : the effects of the Internet and ERP on accounting.
- Hall, A. James (2008). "Accounting Information Systems", 6th edition, South-Western, Cengage Learning.
- Hurt, Robert. L (2009). "Accounting Information Systems: Basic concepts & current Issues", 1st edition, McGraw-Hill.
- Roohani S. J. Trust and Data Assurances in Capital Markets: The Role of Technology Solutions, Bryant College & Pricewaterhouse Coopers, Smithfield, RI; 2003.
- Russell D.M. and Hoag A.M. People and Information Technology in the Supply Chain: Social and Organizational Influences on Adoption. International Journal of Physical Distribution & Logistics Management 2004; 34(2): 102-122.
- Troshani I. and Rao S. Drivers and Inhibitors to XBRL Adoption: A Qualitative Approach to Build a Theory in Under-Researched Areas. International Journal of E-Business Research 2007; 3(4): 98-111.